

ŠOLA IN PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA OTROK V ČASU NAŠIH BABIC IN DEDKOV TER DANES

Raziskovalna naloga z interdisciplinarnega področja
(etnologija in sociologija)

Avtorici: Petra Gotar, Sara Pestotnik, 9. b

Mentorici: Danica Volčini in Vilma Vrtačnik Merčun

Domžale, april 2021

V S E B I N A

	<i>Stran</i>
POVZETEK	3
ZAHVALA	3
1 UVOD	4
1.1 Cilji raziskave	4
1.2 Potek in metode dela	4
1.3 Hipoteze	4
2 TEORETIČNI DEL	5
2.1 Šola nekoč in danes	5
2.2 2.2 Prosti čas nekoč in danes	6
3 REZULTATI ANKETIRANJA	6
3.1 Število učencev v oddelkih	7
3.2 Ocene in spričevala	8
3.3 Odnos do učiteljev	12
3.4 Šolske kazni nekoč in danes.	13
3.5 Domače naloge	14
3.6 Šolske potrebščine in izgled učilnice	14
3.7 Prihod v šolo	15
3.8 Preživljanje prostega časa	16
3.9 Igrače nekoč in danes	17
3.10 Preživljanje počitnic	18
4 RAZPRAVA	19
4.1 Sklepne ugotovitve	19
4.2 Preverjanje hipotez	22
5 ZAKLJUČEK	23
6 LITERATURA IN VIRI	23
7 PRILOGA	24
7.1 Anketa o šoli in preživljanju prostega časa nekoč	24
7.2 Anketa o šoli in preživljanju prostega časa danes	25

Slika na naslovni strani: Učenci leta 1945 v šoli v Komendi, med njimi Petrina babica Marija Maleš (arhiv družine Gotar).

POVZETEK

V raziskovalni nalogi sva primerjali šolo in preživljanje prostega časa učencev v času naših starih staršev in danes. V programu Google obrazci sva izdelali spletno anketo, ki jo je rešilo 70 anketirancev (učencev in dedkov ter babic) s šolskega okoliša OŠ Rodica. V zadnjih 60 in več letih se je odnos do učiteljev zelo spremenil. Nekoč so se učenci učiteljev bali (71 % odgovorov), čeprav so jih tudi spoštovali, danes pa večina učencev (60 %) meni, da učenci učiteljev ne spoštujejo. Učenci so imeli nekoč slabše ocene, kot jih imamo danes. Izgled učilnic nekoč in danes se po prostornini in svetlobi bistveno ne razlikuje, razlikuje pa se po opremljenosti. Analizirali sva urnik za 5. razred leta 1950 in danes ter ugotovili, da so imeli takrat učenci 29 ur pouka na teden, tudi ob sobotah, danes pa imamo 25 ur tedensko in proste sobote. Takrat so se učenci učili tudi ruski in srbohrvaški jezik, danes pa imamo na urniku angleščino, gospodinjstvo in razredno uro, predmete, ki jih takrat niso imeli. Skoraj vsi učenci (91 %) so nekoč v šolo prihajali peš, danes pa je takšnih samo dobra tretjina (34 %). Tehnološki napredek je opazen tudi pri preživljanju prostega časa. Nekoč niso imeli računalnikov, televizije in mobilnih telefonov, ki danes zapolnjujejo prosti čas 60 % učencem. Večino prostega časa so nekoč preživljali zunaj hiše. Nekoč 46 % otrok ni odhajalo na počitnice. Čeprav 60 let ni dolgo časovno obdobje, pa sta se šola in preživljanje prostega časa v tem obdobju zelo spremenila. Vzroke za mnoge spremembe lahko iščemo v hitrem razvoju tehnologije in dvigu življenjskega standarda. Tudi šola na daljavo pred 60. leti ne bi bila mogoča.

Ključne besede: šola nekoč, ocenjevanje, spričevala, šolske kazni, šolske potrebščine, domače naloge, odnos do učiteljev, prosti čas otrok, igrače, preživljanje počitnic

ZAHVALA

Zahvaljujemo se vsem sedemdesetim anketirancem, ki so pridno izpolnjevali najini ankete in nama s tem pomagali pri izdelavi te raziskovalne naloge. Zahvaljujemo se tudi vsem, ki so nama poslali slikovno gradivo o šoli oziroma življenju nekoč. Hvala tudi najinima mentoricama, ki sta nama pomagali, ko sva pomoč potrebovali.

1 UVOD

Najina raziskovalna naloga je nastajala v času, ko smo večino časa preživljali doma. Šola je potekala na daljavo, nekateri naši starši so prav tako delali od doma. Tudi naš prosti čas smo večinoma preživljali doma, v krogu naših družin. Ob mrzlih in temnih zimskih večerih sva večkrat v roke vzeli kakšno knjigo ali pa družinske albume. Tako nama je v roke prišla škatla s starimi fotografijami in predmeti iz časov, ko so osnovno šolo obiskovali naši stari starši. Med njimi je bilo tudi spričevalo Petrine babice. To naju je spodbudilo k temu raziskovanju.

1.1 CILJI RAZISKAVE

Želeli sva odgovoriti na vprašanje, **kakšna je bila šola nekoč, v času naših starih staršev, ter kako so prosti čas preživljali oni, ko so bili otroci**. Podrobneje sva želeli primerjati odgovore na anketni vprašalnik, ki so ga izpolnili naši sošolci in njihove babice. Ključna vprašanja so bila naslednja:

- Kakšen je bil odnos učencev do učiteljev?
- Kakšne ocene so imeli in ali so jih sploh zanimale? Kakšen je bil predmetnik?
- Kakšne kazni so dajali učitelji?
- Katere šolske potrebščine so potrebovali in kako so izgledale učilnice?
- Kakšen je bil njihov urnik? Koliko je bilo učencev v razredu?
- Ali so imeli veliko domače naloge?
- Kako so prišli v šolo?
- Kako so preživljali prosti čas?

1.2 POTEK IN METODE DELA

Najino raziskovalno delo je potekalo po naslednjem zaporedju:

- Pregledali sva literaturo o šoli v času po drugi svetovni vojni.
- Naredili sva načrt dela.
- Ko sva vedeli, kaj naju zanima in kako bova to izpeljali, sva izdelali spletno anketo v programu Google obrazci. K reševanju sva povabili učence od 7. do 9. razreda OŠ Rodica, ki so na spletu izpolnili anketo zase ter za svoje babice in dedke. V primeru, da teh niso imeli v bližini, so anketirali starejše sosede. V raziskavi je tako sodelovalo **70 anketirancev**, ki živijo na območju šolskega okoliša OŠ Rodica.
- Rezultate ankete sva grafično prikazali in jih pojasnili.
- Na koncu sva preverili najine hipoteze, ki sva jih postavili na začetku raziskovanja.
- Kot zadnje sva še enkrat prebrali celotno raziskovalno nalogo, popravljali slovnične napake in vstavljali slike (domače in tiste, ki so nama jih poslali anketiranci).

1.3 HIPOTEZE

Postavili sva dve hipotezi:

Hipoteza 1: Šolanje se je od časa naših babic in dedkov spremenilo glede šolskih potrebščin, načina prihoda v šolo, šolskih kazni in odnosa do učiteljev. Spremenilo se je tudi preživljanje prostega časa (manj se družimo s sovrstniki zunaj hiš) in preživljanje počitnic. Razlog za spremembe je v veliki meri v tehnološkem napredku in dvigu življenjskega standarda, razen odnosa do učiteljev, ki se je spremenil zaradi uveljavljenja oziroma nerazumevanja človekovih pravic.

Hipoteza 2: Šolanje se od časa naših babic in dedkov ni spremenilo na področju ocenjevanja, domačih nalog, predmetnika in števila ur pouka.

2 TEORETIČNI DEL NALOGE

2.1 ŠOLA NEKOČ IN DANES

Verjetno ni obdobja v dosednji slovenski šolski zgodovini, ko bi vzgojno-izobraževalna dejavnost doživela toliko sprememb in tako globokih, kot po letu 1945. Osvoboditev je na šolskem področju pomenila logično nadaljevanje razvoja, ki ga je šolstvo doživelo med NOB. Tega leta sprejeti odlok o organizaciji osnovnih in srednjih šol je v skladu z načelom ločitve cerkve od države podpržaval zasebne šole, ki so jih prej upravljali cerkveni redovi. Verouk je v tem prvem obdobju še ostal šolski predmet, vendar neobvezen. K verouku so morali starši svoje otroke posebej prijavljati.¹

Temeljni zakon o sedemletnem obveznem šolanju, ki je izšel 11. julija **1946**, je uvedel obvezno 7-letno šolanje in je zato tam, kjer je bilo pred tem že uveljavljeno 8-letno obvezno šolanje, pomenil korak nazaj. To je bil izhod v sili, posebno zaradi zelo perečega pomanjkanja prosvetnih delavcev. V celotnem jugoslovanskem prostoru je vseeno pomenil določeno izboljšanje dejanskega stanja, saj marsikje 8-letna šolska obveznost v praksi ni bila uresničena. Šolski sistem je bil z novim zakonom poenoten, šoloobvezni otroci pa zajeti v 7-letne šole, ki so bile sestavljene iz štirih razredov osnovne in treh razredov višje osnovne šole. Te šole je na predlog okrajnih ljudskih odborov ustanovljalo beograjsko prosvetno ministrstvo. Namesto v višjih osnovnih šolah so učenci šolanje lahko nadaljevali na nižjih gimnazijah, ki so imele v tistem času tri nižje in pet višjih razredov. Višji trije razredi sedemletk so imeli predmetni pouk ter enak učni načrt in predmetnik kot nižji gimnazijski razredi. Potem, ko so v letu **1950** ponovno uvedli 8-letno šolsko obveznost, so del sedemletk spremenili v nižje gimnazije, ki so postale štiriletne, enako kot višje gimnazije. Nižje gimnazije so tako nastale v celi vrsti naših krajev, postale so obvezne in izgubile so značaj izbirnih šol. 8. oktobra **1953** je izšel Odlok o obveznem 8-letnem šolanju, ki je uzakonil šolsko obveznost od 7. do 15. leta starosti in sicer v štirih nižjih razredih osnovne šole in v štirih višjih razredih osnovne šole ali nižjih gimnazij ali drugih srednjih šol.²

Najpomembnejša prelomnica povojnega osnovnega šolanja je bila nedvomno šolska reforma iz leta **1958**. Splošni zakon o šolstvu je uzakonil 8-letno osnovno šolo kot edino obliko obveznega osnovnega šolanja. Z njim je bila na vsem ozemlju Jugoslavije uvedena osemletna šolska obveznost brez olajšav. Gimnazije so postale štiriletne. Število osnovnih šol se je zmanjšalo, predvsem število manjših, nižje organiziranih šol, nastajati pa so začele popolne osemletne in štiriletne podružnične šole.³

Kar se tiče primerjave šole danes in nekoč se nama je zdelo zanimiv prispevek Smiljana Kuharja z naslovom *Šola nekoč in danes*: »Učitelji so bili včasih bolj strogi, prav tako pa so imeli več 'pravic', s katerimi so naredili red v razredu. Telesno kaznovanje bi dandanes najbrž pomenilo izgubo službe za učitelja. Včasih temu ni bilo tako in otroci so dvakrat premislili, če bodo kaj ušpicili in s tem tvegali takšno ali drugačno obliko kaznovanja. Sčasoma se je marsikaj spremenilo, učitelji dandanes niso več nobeni 'bavbavi', ampak velikokrat znajo prisluhniti učencem s težavami, prav tako so jih naši mladi sogovorniki opisali kot prijazne, dostopne in dovzetne. Spremembe se odražajo tudi v načinu učenja, saj mladi v današnjih časih lahko aktivno sodelujejo pri razlagi in dejavnostih znotraj pouka. Včasih pa med poukom tudi pisniti niso smeli.«⁴

¹ Jože Ciperle, Andrej Vovko: Šolstvo na Slovenskem skozi stoletja. Ljubljana, Slovenski šolski muzej, 1987, str. 95-96.

² J. Ciperle, A. Vovko, 1987, str. 96-97.

³ J. Ciperle, A. Vovko, 1987, str. 97-98.

⁴ Smiljan Kuhar: Šola nekoč in danes, Sobota info, 1. 9. 2011, <https://sobotainfo.com/novica/lokalno/sola-nekoc-danes/13238> (5. 1. 2021).

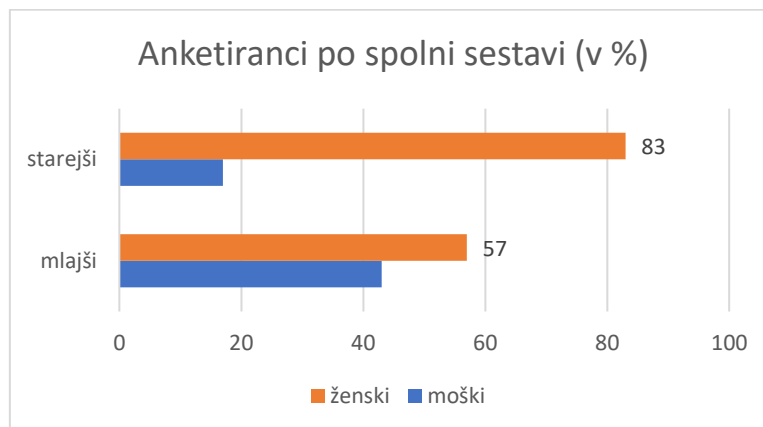
2.2 PROSTI ČAS NEKOČ IN DANES

Iskali sva tudi literaturo o tem, kako so otroci nekoč preživljali prosti čas preživljali nekoč. Lina Čater in Neža Ivanuš sta zapisali: »Nekoč so otroci veliko pomagali staršem. Največkrat so po šoli morali delati na polju ali pa že zjutraj gnati živino na pašo. Pogosto so morali pomagati v hlevu in so šele nato odšli v šolo. Večino prostega časa so preživeli zunaj. Igrali so se skrivalnice in se lovili. Igrali so se tudi z različnimi igračami, a le s tistimi, ki so jih izdelali doma.« Danes največ otrok v svojem prostem času gleda televizijo ali posluša glasbo. Veliko se jih tudi družijo s prijatelji, se učijo, kar nekaj prijateljev pa si med sabo raje telefonirajo, kot pa da bi se družili zunaj. Najmanjši delež pa predstavljata branje časopisov in ukvarjanje s športom.⁵

V raziskovalni nalogi o preživljanju počitnic pred pol stoletja, ki so bile tudi del njihovega prostega časa, Liza Oberwalder Zupanc in Nea Podbevšek ugotavljata: »Večina otrok je odšla k sorodnikom vsako leto, za tri ali več dni, dva pa za cele počitnice. Potovali so na različne načine, največ pa z vlakom, večkrat pa tudi kombinirano: z vlakom, avtobusom in še peš. Če so odšli na kmetijo, so pomagali sorodnikom pri delu na polju, krmili so živali, pasli krave, če pa so odšli v mestno okolje, so pomagali v gospodinjstvu. Večina starih staršev, ki so v času otroštva počitnice preživljali doma, so živeli na podeželju ali v manjših krajih. V času počitnic so morali odraslim pomagati pri delu na polju oz. na kmetiji ali pa v gospodinjstvu.«⁶

3 REZULTATI ANKETIRANJA

V decembru 2020 sva anketirali 70 anketirancev in sicer 35 mladostnikov (od teh je bilo 57 % deklic) in 35 starostnikov (od teh je bilo 83 % babic). Najini ciljni skupini sta bili otroci od 6. do 9. razreda ter starejši od 60 let.

V nadaljevanju bova primerjali odgovore starejših anketirancev z odgovori mlajših. Za odgovore starejših bova pogosto uporabljali izraz »nekoč«, za odgovore mlajših anketirancev pa »danes«.

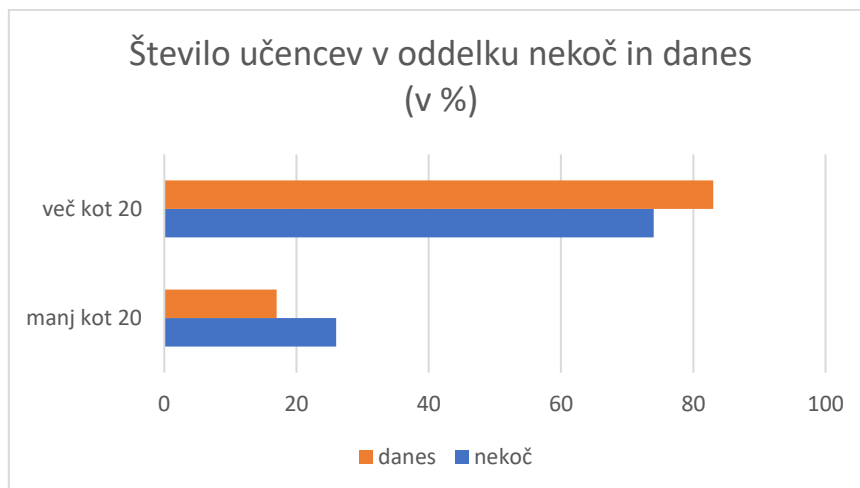
⁵Lina Čater in Neža Ivanuš: Primerjava pasivnega in aktivnega preživljanja prostega časa med učenci naše šole, Mestna občina Celje, Komisija Mladi za Celje, 2014, str.8 in 9., <https://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4201403421.pdf> (5. 1. 2021)

⁶Lena Oberwalder Zupanc, Nea Podbevšek: Kako so otroci pred pol stoletja preživljali počitnice? Zgodbe z osnovnošolskih počitnic naših starih staršev, raziskovalna naloga. Domžale, OŠ Rodica, 2019, str. 29.

3.1 ŠTEVILO UČENCEV V ODDELKIH

Oddelki se med seboj razlikujejo, saj so generacije učencev različno velike. Tako je bilo verjetno tudi v preteklosti. Kljub predvidevanjem sva v anketi spraševali, koliko učencev je bilo v njihovem oddelku.

Večina učencev nekoč in danes se je šolala v oddelkih, kjer je bilo več kot 20 učencev (nekoč je bilo takšnih 83 % oddelkov, danes pa 74 %). Tako ugotavljava, da se šola glede tega ni bistveno spremenila. Ugotavljava tudi, da najino vprašanje ni bilo zastavljeno pravilno. Da bi dobili boljše podatke, bi anketirance morali vprašati, če je bilo učencev v razredu več kot 30. Obenem pa veva, da je število učencev odvisno od normativov, ki danes dovoljujejo največ 28 učencev v oddelku, v preteklosti pa so bili ti normativi višji in je bilo v razredu tudi 30 in več učencev (na sliki iz leta 1945 na naslovni strani jih je 31).

Slika 1: 1 Učenci 5. b oddelka Osnovne šole Rodica v šolskem letu 2016/2017 (arhiv Petre Gotar).

Sliko učencev iz leta 1945 na naslovni strani naloge sva primerjali z najino razredno sliko iz šolskega leta 2016/2017, ko smo bili v 5. razredu Osnovne šole Rodica.

Preglednica 1: Primerjava fotografij učencev iz let 1945 in 2017.

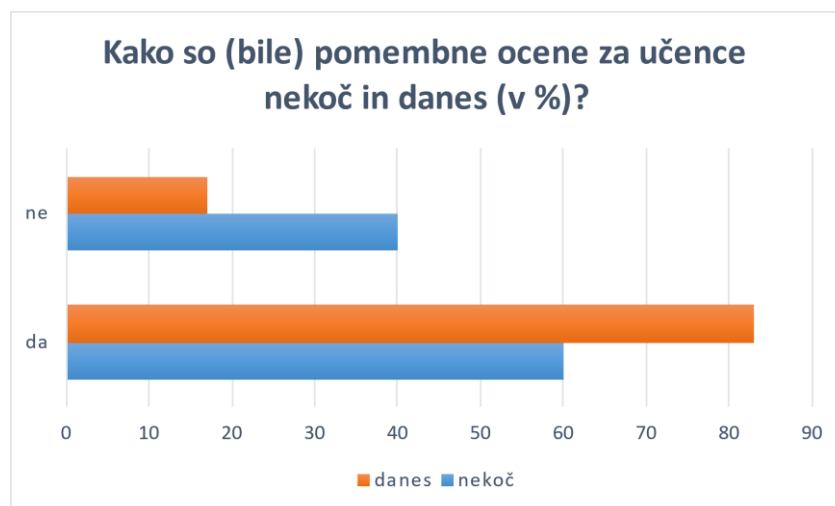
Primerjava	1949/1950	2016/2017
število učencev	31	26
učenci po spolu	20 dečkov, 11 deklic	15 dečkov, 11 deklic
oblačila – dečki	srajca, suknjič, hlače	8 x majica brez ovratnika, 2 x z ovratnikom, 2 x srajca
oblačila – deklice	obleke, 3 x predpasnik, jopica ali jakna	10 x majica brez ovratnika, 1 x bluza
frizure – dečki	kratka, do ušes (tudi košata)	kratke, 2 x daljši lasje
frizura – deklice	8 x kite, 3 x krajši lasje do ušes	6 x dolge spuščene, 2 x čop, 2 x do ramen, 1 x kratke

Ugotavljava, da je bilo leta 1945 več otrok v oddelku kot danes (5 več). Vsi dečki so bili oblečeni v srajco, hlače in suknjič. Danes so dečki večinoma oblečeni v majice brez ovratnikov, posamezniki pa nosijo majice z ovratnikom in srajce. Deklice so nosile obleke nad kolena, nekatere so imele čez obleko tudi predpasnik. Ker so bile slikane zunaj pred šolo, so nekatere nosile tudi jopico ali jakno. Danes so skoraj vse deklice so oblečene v majice brez ovratnikov, le izjemoma nosijo tudi blužo. Vse nosijo hlače. Vsi dečki so imeli leta 1945 kratke lase, danes pa imajo posamezniki tudi daljše lase do ramen. Večina deklic je imela leta 1945 lase spletene v kito. Tudi danes ima večina deklic dolge lase, a so te spuščene, nekatere imajo tudi čop. Nobena deklica pa nima las spletenih v kito.

Kakor vidimo, se je v zadnjih 60 in več letih spremenila tudi oblačilna kultura učencev, deloma pa tudi dolžina las in frizure učenk in učencev.

3.2 OCENE IN SPRIČEVALA

V anketnem vprašalniku sva anketirance spraševali, ali so jim bile ocene pomembne in kakšna je bila njihova povprečna ocena.

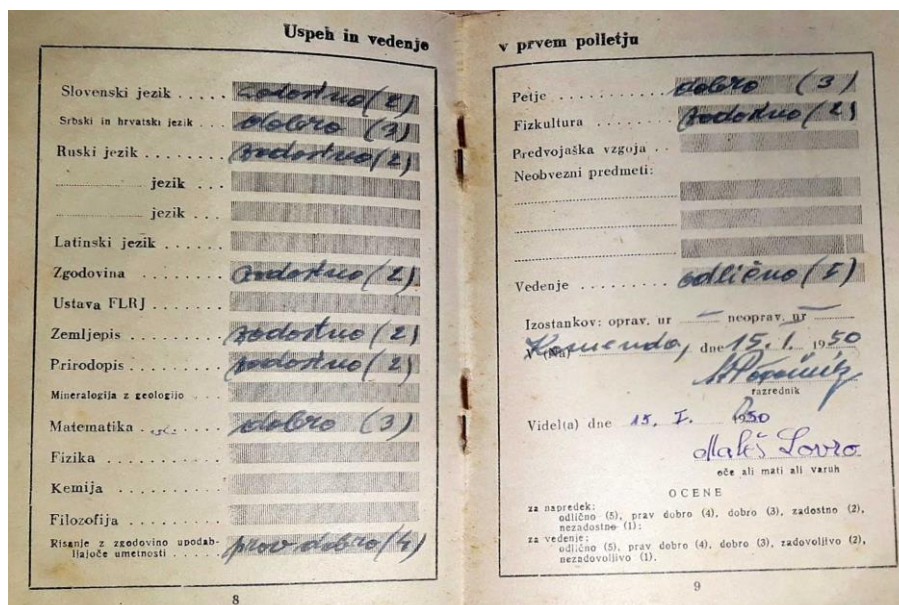

Večina današnjih učencev je odgovorila, da so jim ocene pomembne (83 %). Večina babic in dedkov je prav tako odgovorila, da so jim bile ocene pomembne, vendar je bil delež teh manjši (60 %). Glede na to ugotavljava, da so učencem ocene danes bolj pomembne, kot so bile babicam in dedkom nekoč, v času njihovega osnovnega šolanja.

PRIMERJAVA SPRIČEVAL

Na razpolago sva imeli spričevalo Petrine babice. V spodnji preglednici primerjava podatke v spričevalu iz leta 1950 in spričevalo danes (iz šolskega leta 2016/2017). Petrina babica je hodila v osnovno šolo v Komendo, Petra ja obiskuje Osnovno šolo Rodica, njeno spričevalo je bilo izdano 23. 6. 2017.

Slika 2: Spričevalo Marije Maleš v 5. razredu šole v Komendi (spričevalo babice hrani družina Gotar)

Preglednica 2: Primerjava spričeval za 5. razred osnovne šole iz leta 1950 in leta 2017

Primerjava Oblika	Danes list	Spričevalo iz leta 1950 knjižica
Podatki	rojstni podatki, razred, šolsko leto, št. matičnega lista, predmeti in ocene, datum, podpis razrednika in ravnateljice	rojstni podatki, razred, šolsko leto, lestvica za ocene, ime staršev, poklic staršev, podpis učenca, staršev in razrednika, predmeti in ocene, prostor za urnik, število opravičenih in neopravičenih ur, prostor za razrednikova sporočila v prvem in drugem polletju, pravila o učenju in vedenju
Predmeti (primerjava predmetov v 5. razredu)	<ol style="list-style-type: none"> 1. slovenščina 2. matematika 3. angleščina 4. likovna umetnost 5. glasbena umetnost 6. družba 7. naravoslovje in tehnika 8. gospodinjstvo 9. športna vzgoja 	<ol style="list-style-type: none"> 1. slovenski jezik 2. srbski in hrvaški jezik 3. ruski jezik 4. zgodovina 5. zemljepis 6. prirodopis 7. matematika 8. risanje z zgodovino upodabljalajoče umetnosti 9. petje 10. fizikultura 11. vedenje

Prva vidna razlika pri primerjavi spričeval za 5. razred leta 1950 in 2017 je že oblika. Leta 1950 so imeli spričevalo v obliki knjižice, danes pa so ocene natisnjene na listu. Spričevalo iz leta 1950 je vsebovalo

veliko več podatkov, kot jih je zapisanih na spričevalu danes. Med drugim je bil naveden tudi poklic staršev.

Leta 1950 so imeli učenci 5. razreda več predmetov, kot jih imajo učenci danes.

- Poleg slovenskega jezika so se učili še srbohrvaščino (srbski in hrvaški jezik) in ruščino.
- Nekateri predmeti so se drugače imenovali: naravoslovje je bil prirodopis, likovna umetnost je bilo risanje z zgodovino upodablajoče umetnosti, glasbena vzgoja je bilo petje, športna vzgoja je bila fizkultura.
- Namesto današnjega predmeta družba so imeli dva predmeta: zgodovino in zemljepis.
- Niso pa imeli predmeta gospodinjstvo.
- Danes tudi ne ocenjujemo vedenja, ki so ga takrat ocenjevali.

PRIMERJAVA URNIKOV

V spričevalu je bil prostor za urnik. V ta prostor za urnik je Petrina babica napisala, katere predmete so imeli na posamezni dan v tednu. Takoj opazimo, da so imeli pouk tudi v soboto.

Ura	Pon.	Tor.	Sred.	Čet.	Pet.	Sob.	Ned.
1.	Ze	Ra	Ze	Pl	Ra	Ze	
2.	Ra	Ri	Ra	Ru	Ri	Ra	
3.	Pl	Ri	Ra	Zgo	Pl	Ru	
4.	Ru	Ra	Ri	d	Te	Zgo	
5.	Ri	Te	Ra		Te	Ra	
6.	Ra						

Slika 3: Urnik iz spričevala Marije Maleš leta 1950 za 5. razred osnovne šole (hrani družina Gotar).

Preglednica 3: Urnik 5. razreda osnovne šole v Komendi v šolskem letu 1949/1950

Ura	Ponedeljek	Torek	Sreda	Četrtek	Petek	Sobota
1	zemljepis	računstvo	zemljepis	slovenski j.	računstvo	zemljepis
2	računstvo	risanje	računstvo	ruski j.	prirodopis	slovenski j.
3	slovenski j.	risanje	slovenski j.	zgodovina	slovenski j.	ruski j.
4	ruski j.	slovenski j.	prirodopis		telovadba	zgodovina
5	prirodopis	petje	srbohrvaš.		telovadba	petje
6	srbohrvaš.					
sk.	6	5	5	3	5	5

Preglednica 4: Urnik 5. razreda Osnovne šole Rodica v šolskem letu 2020/2021

Ura	Ponedeljek	Torek	Sreda	Četrtek	Petek	Sobota
1	družba	angleščina	glasb. umet.	angleščina	naravosl. in teh.	
2	športna vzgoja	slovenščina	matematika	matematika	angleščina	
3	matematika	športna vzg.	slovenščina	slovenščina	športna vzg.	
4	naravosl. in teh.	družba	družba	slovenščina	matematika	
5	naravosl. in teh.	likovna umet.	gospodinjstvo	razred. ura		
6	slovenščina	likovna umet.				
sk.	6	6	5	5	4	0

Preglednica 5: Primerjava predmetov in števila ur na teden

Predmeti	1949/1950	2019/2020	Razlika danes
slovenski jezik/slovenščina	6	5	- 1
računstvo/matematika	4	4	enako
prirodopis/naravoslovje	3	3	enako
zemljepis/družba	3	3	enako
zgodovina	2	-	- 2
risanje/likovna umetnost	2	2	enako
petje/glasbena umetnost	2	1	- 1
telovadba/športna vzgoja	2	3	+ 1
ruski jezik	3	-	- 3
srbohrvaški jezik	2	-	- 2
angleščina	-	2	+ 2
gospodinjstvo	-	1	+ 1
razredna ura	-	1	+ 1
skupaj	29	25	- 4

Ugotovili sva, da so imeli nekoč učenci v 5. razredu osnovne šole več ur pouka na teden, kot jih imajo otroci danes. Skupno število ur je v šolskem letu 1949/1950 znašalo 29 ur, danes pa znaša 4 ure manj, torej 25 ur. Imeli so od najmanj 3 do največ 6 ur pouka na dan, danes pa od 4 do 6 ur. Kakor sva že omenili, pouk so imeli tudi ob sobotah.

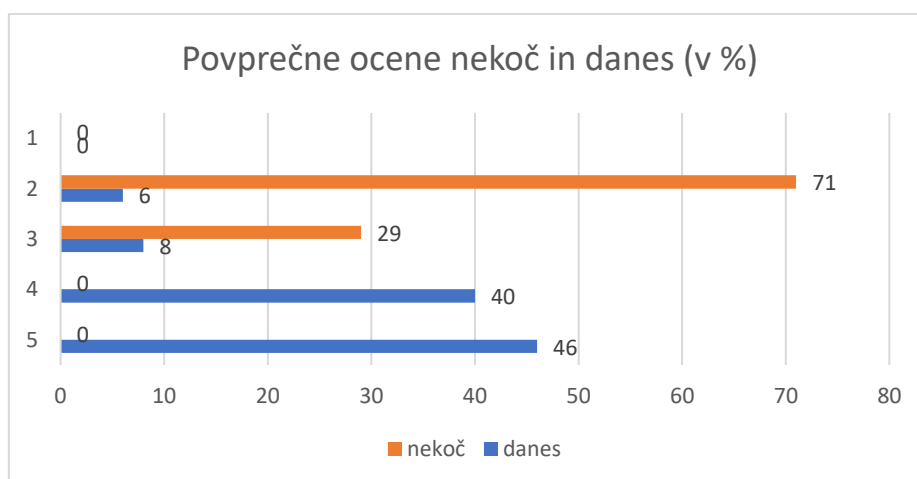
Enako število ur na teden so imeli pri štirih predmetih: matematika, naravoslovje (prirodopis), družba (zemljepis) in likovna umetnost (risanje).

Več ur pouka so imeli iz slovenskega jezika in petja (po 1 uro več). Zanimivo se nama je zdelo, da so imeli včasih na urniku eno uro slovenščine več kot pa danes. Zgodovino so imeli dve uri, danes pa je zgodovina vključena v predmet družba.

Danes imamo več športne vzgoje (1 uro več). V šolskem letu 1949/1950 so imeli predmete, ki jih danes nimamo več: ruski jezik – 3 ure, srbohrvaški jezik – 2 uri. Danes pa imamo predmete, ki jih takrat ni bilo: angleščina (2 uri), gospodinjstvo in razredna ura (po 1 uro na teden).

Urniki se je najbolj razlikoval v tujih jezikih. Včasih so imeli dva tuja jezika (ruski jezik – 3 ure, srbohrvaški jezik – 2 uri). Danes teh dveh predmetov ni. Zamenjala ju je angleščina (2 uri), ki pa je takrat ni bilo.

POVPREČNE OCENE NEKOČ IN DANES

Legenda: 1 – nezadostno, 2 – zadostno, 3 – dobro, 4 – prav dobro, 5 – odlično

Ugotavljava, da so imeli v času šolanja naših babic in dedkov učenci v povprečju veliko slabše ocene kot jih imamo danes. 71 % anketiranih babic in dedkov je odgovorilo, da so imeli povprečno oceno zadostno, ostali pa dobro. Danes ima (glede na odgovore anketirancev) 46 % učencev povprečno oceno odlično, 40 % pa prav dobro. Samo 14 % učencev ima danes povprečno oceno zadostno ali dobro.

3.3 ODNOS DO UČITELJEV

Zelo zanimiva nama je bila spodnja karikatura, ki prikazuje odnos do učiteljev nekoč in danes. Leta 1969 so starši otroka kregali, zakaj ima slabe ocene, 40 let kasneje pa so starši za slabe ocene učenca krivili učitelja, učenec pa se je zato učiteljici (za hrbtom staršev) veselo nasmihal. Kaže nam posledice permisivne vzgoje⁷, pri kateri je otrokom dovoljeno skoraj vse, brez omejitev in dolžnosti.

Slika 4: Karikatura Šola nekoč in danes ali spoštovanje učiteljev nekoč in danes⁸

Pa se je šola res tako spremenila. Na to sva želeli odgovoriti z anketnim vprašalnikom.

Ker že sami opažava, da mladih učiteljev in starejših delavcev v šoli (in drugje) učenci sploh ne spoštujejo, naju je zanimalo, kakšen odnos so imeli učenci do učiteljev v času naših babic in dedkov. Ker pa je bilo vprašanje odprtega tipa, sva dobili zelo raznolike odgovore.

Preglednica 6: Mnenje učencev o učiteljih v času naših babic in dedkov

% učencev	Mnenje učencev o učiteljih nekoč
14	Učiteljev smo se bali.
26	Učitelje smo spoštovali, vendar se jih nismo bali.
57	Čeprav smo se učiteljev bali, smo jih globoko spoštovali.
3	Učiteljev nismo spoštovali in se jih nismo bali.

Starejši anketiranci so večinoma odgovorili, da so se učiteljev bali (57 % + 14 %, skupaj 71 %) in da so jih spoštovali (26 % + 57 %, skupaj 83 %).

⁷ Permisija (lat. *permissio* - dopustitev), dovoljenje, privolitev, soglasje. *Permissiven*: dovolilen, ki dovoljuje, dopusten, prepuščen izbiri (*permissivna vzgoja*). Veliki slovar tujk, urednik Miloš Tavzes. Ljubljana, Cankarjeva založba, 2006, str. 873.

⁸ Karikatura Šola nekoč in danes, (povzeto po <https://www.mojvideo.com/uporabnik/jacko/slika/sola-nekoc-in-danes/223631> (21. 1. 2021)).

Preglednica 7: Mnenje učencev o učiteljih danes

% učencev	Mnenje učencev o učiteljih danes
17	So zelo strogi, a vseeno prijazni, znajo učiti in nam prisluhnuti.
14	So zelo strogi, vendar to včasih ni najbolje za naše znanje, saj se preveč ukvarjajo z disciplino (učenci se jim posmehujejo).
60	Kljub temu, da so zelo prijazni ter znajo učiti, jih učenci ne spoštujejo in se iz njih norčujejo.
9	Učiteljev se bojimo.

Večina današnjih učencev (60 %) je odgovorila, da učenci danes učiteljev ne spoštujejo, čeprav so do njih prijazni in znajo dobro učiti. Iz njih se celo norčujejo. 17 % učencev je menilo, da so učitelji danes zelo strogi, a vseeno razumevajoči in prijazni, 14 % pa, da so zelo strogi, a da se preveč ukvarjajo s disciplino, ker se jim učenci posmehujejo. Čeprav so odgovori različni, lahko zaključiva, da je danes strahu in žal tudi spoštovanja do učiteljev precej manj kot nekoč.

3.4 ŠOLSKE KAZNI NEKOČ IN DANES

Da bi ugotovili način kaznovanja v šoli nekoč in danes, sva izbrali situacijo, ko učenec pozabi narediti domačo nalogo. Kako bi nas učitelji kaznovali ali obravnavali, če bi se to zgodilo danes in kako se je dogajalo, če se je to zgodilo v času šolanja naših babic in dedkov?

Preglednica 8: Šolske kazni v času naših babic in dedkov – v primeru, da je učenec brez domače naloge

% učencev	Primer kaznovanja nekoč
20	100-krat smo morali v zvezek napisati, da smo brez domače naloge.
14	Dobili smo opomin, ki so ga morali podpisati starši.
48	S šibo so nas po prstih.
9	Morali smo iti v kot.
9	Učitelj nas je samo grdo pogledal – takoj smo vedeli, da jo moramo narediti do naslednje ure.

Skoraj polovica starejših anketirancev (48 %) je odgovorila, da bi jih v danem primeru učitelj s šibo udaril po prstih. Kot sva brali v literaturi, bi bilo to danes nedopustno in bi učitelj zaradi takega ravnanja izgubil službo. Petina babic in dedkov je odgovorila, da bi morali 100-krat v zvezek napisati, da so bili brez domače naloge. 14 % jih je odgovorila, da bi dobili opomin, ki bi ga morali podpisati starši. Posamezni odgovori pa so bili, da bi jih učitelji poslali v kot ali pa, da bi jih učitelj samo grdo pogledal in bi brez opozorila vedeli, da morajo nalogo narediti do naslednje ure.

Preglednica 9: Šolske kazni danes – v primeru, da je učenec brez domače naloge

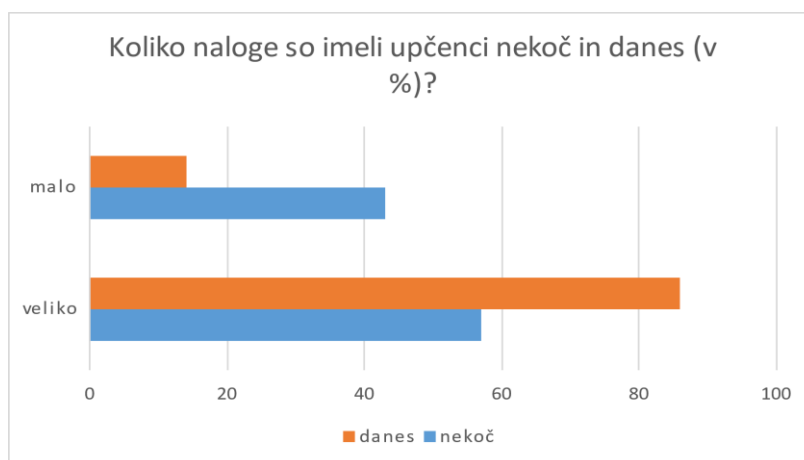
% učencev	Primer kaznovanja danes
34	Učiteljem je vseeno.
9	Nalogo moramo narediti do naslednje ure.
11	Moramo napisati zapis o tem in ga pokazati ter dati v podpis staršem.
9	Dobimo nezadostno oceno.
37	Vpišejo nas v eAsistenta.

Odgovori današnjih učencev se bistveno razlikujejo od odgovorov babic in dedkov. Nobenega odgovora ni bilo v smislu nasilja (oz. palice). Največ učencev (37 %) je odgovorilo, da bi jih učitelji vpisali v računalniški sistem eAsistent, 34 % učencev pa je menilo, da je učiteljem vseeno. Posamični odgovori so bili še, da morajo zapis o tem, da niso imeli naloge, pokazati staršem, ki s podpisom potrdijo, da so s tem seznanjeni. Nekateri so odgovorili, da morajo nalogo narediti do naslednje ure ali da dobijo nezadostno oceno. Zadnje ni točno, saj učitelji po pravilniku o ocenjevanju zaradi tega ne smejo dati nezadostne ocene.

3.5 DOMAČE NALOGE

Anketirance sva spraševali, ali so imeli veliko ali malo domače naloge. Žal nisva natančno opredelili, koliko naloge pomeni veliko in koliko malo.

Večina babic in dedkov je odgovorila, da so imeli v šoli veliko domače naloge (83 %). Tudi večina današnjih učencev je odgovorila enako, vendar v precej manjšem deležu (58 %). Več kot 40 % današnjih učencev je menilo, da imajo malo domače naloge.

3.6 ŠOLSKE POTREBŠČINE IN IZGLED UČILNICE

Anketirance sva spraševali, katere potrebščine so potrebovali v šoli in kako je bila opremljena učilnica v času njihovega šolanja. Njihove odgovore sva razporedili v preglednico in primerjali.

Preglednica 10: Primerjava šolskih potrebščin in opremljenosti učilnic v času otroštva naših babic in dedkov ter danes

Primerjava	Danes	V času naših babic in dedkov
Izgled učilnice	Učilnica je prostorna, z velikimi okni, klopni ter stoli, tablo ter omarami, projektorji, opremljen laboratorij kemije, velika telovadnica s športnimi rekviziti, športna igrišča.	Učilnica je bila prav tako prostorna z velikimi okni, lesene klopi in mize, telovadba je bila v učilnici ali pa zunaj (telovadnice niso imeli).
Potrebščine	delovni zvezki, zvezki, učbeniki, svinčniki, nalivno pero, barvice, flomastri, ravnilo, lepilo, škarje, šilček, radirka, mapa, računalnik, interaktivne vsebine, različne zvočne vsebine	nalivno pero, navaden svinčnik, barvice, kasneje pa v zvezke, učbeniki

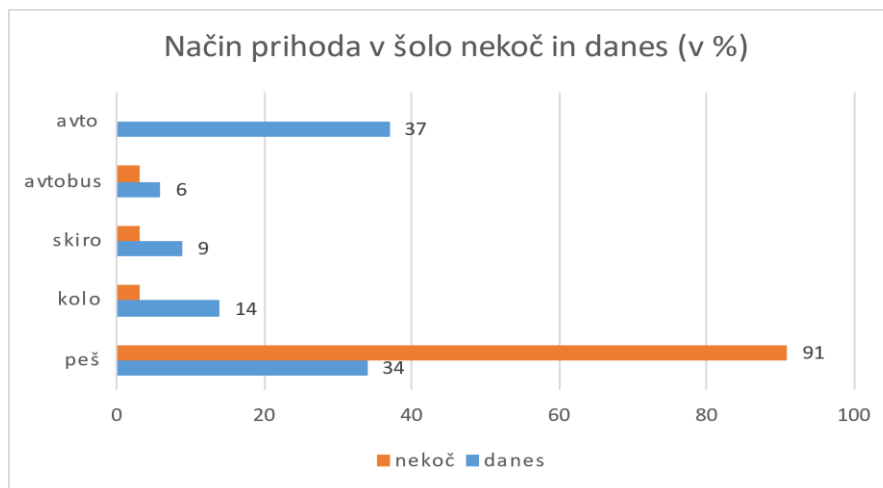
Izgled učilnic nekoč in danes se po prostornini in svetlobi bistveno ne razlikuje, bolj pa se razlikuje po opremljenosti. Sodobne učilnice so opremljene z različnimi pripomočki, ki učiteljem pomagajo, da lažje razložijo snov (zemljevidi, projektorji, računalniki). Teh pripomočkov je bilo včasih zelo malo ali pa jih sploh ni bilo, zato so imeli učitelji veliko težje delo kot danes, pouk pa zaradi tega ni bil tako zanimiv. Vse to se je mogoče poznalo tudi pri ocenah. Tudi rekreiramo se danes veliko lažje, saj so naše šole opremljene z velikimi telovadnicami, včasih pa so telovadbo imeli kar v učilnicah, ob lepem vremenu pa so šli ven na sprehode ali rekreacijo.

Kar pa se tiče šolskih potrebščin, ugotavljava, da so jih imeli učenci v času šolanja naših babic in dedkov precej manj, kot jih imamo danes. Imeli so le pisala, zvezek in učbenik, danes pa moramo poleg tega

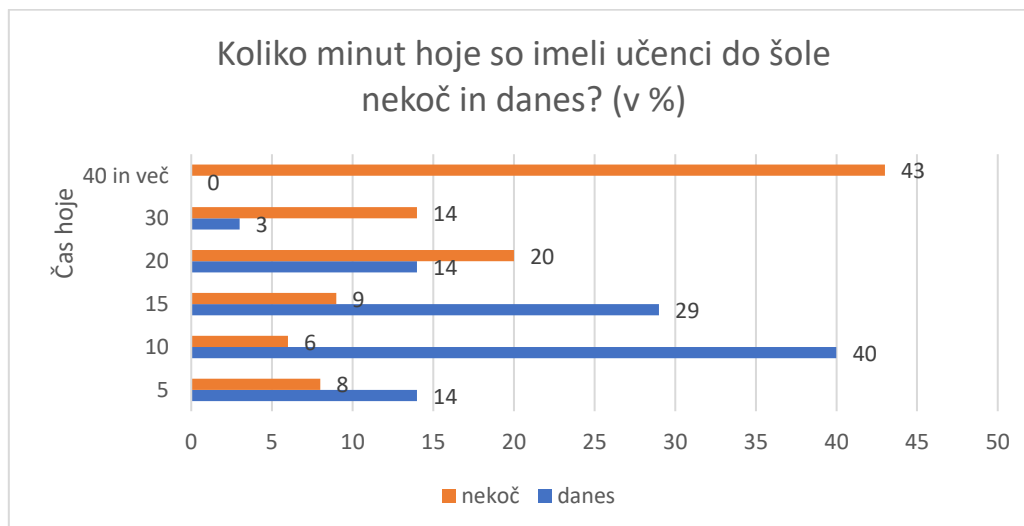
imeti še delovne zvezke za skoraj vsak predmet. V zadnjem času med obvezne šolske potrebščine spada tudi računalnik in še drugi tehnični oz. elektronski pripomočki.

3.7 PRIHOD V ŠOLO

Zanimalo naju je, kako so v šolo prihajali otroci v času naših babic in dedkov ter kako učenci prihajajo danes.

Ugotavlja, da so nekoč skoraj vsi učenci (91 %) v šolo prihajali peš, danes pa je takšnih samo dobra tretjina (34 %). Več kot tretjino učencev (37 %) danes v šolo pripeljejo starši z avtomobili, 14 % pa se jih pripelje s kolesom. Posamezni se pripeljejo z avtobusom ali s skirojem.

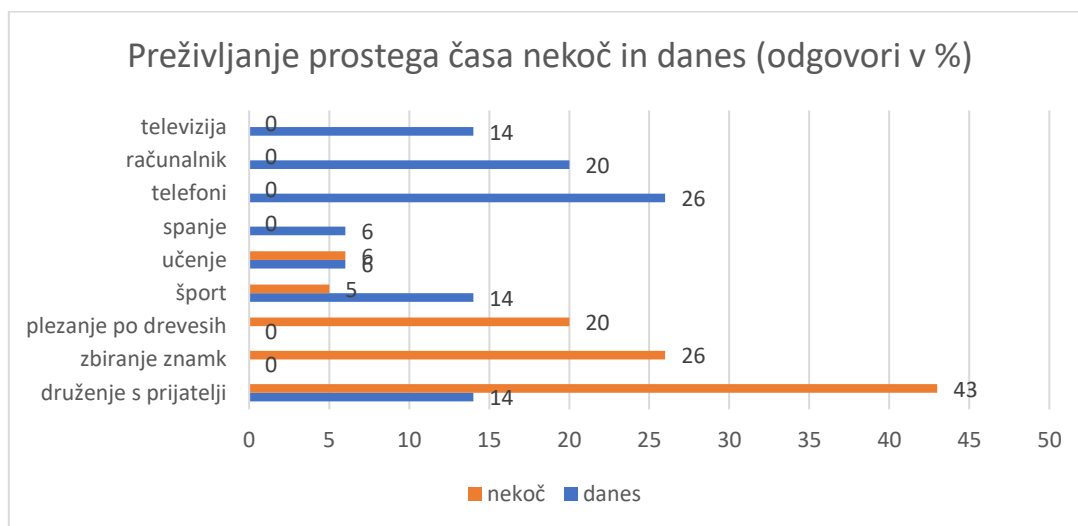
Tudi razdalja, ki so jo učenci prehodili do šole, je bila v času šolanja naših babic in dedkov precej daljša kot danes. Danes v šolo prihajajo peš samo učenci, ki stanujejo v bližini in hodijo v šolo do 15 minut (takšnih je danes 83 % učencev, ki hodijo peš). Nekoč, v času šolanja naših babic in dedkov, pa je več kot polovica otrok hodila več kot pol ure, 43 % celo več kot 40 minut. Samo 23 % učencev, ki so hodili v šolo peš, so imeli do šole do 15 minut hoje.

Ugotovili sva, da so nekoč skoraj vsi učenci morali v šolo hoditi peš, pa čeprav so do šole hodili 40 ali več minut. Danes več kot tretjino otrok pripeljejo starši z avtomobilom, peš pa hodijo v šolo samo tisti, ki stanujejo blizu šole, v oddaljenosti do 15 minut hoje. Meniva, da so danes razmere drugačne, kot so bile nekoč. Vsaka družina ima najmanj en avto, eden od razlogov za takšno stanje pa je tudi prometna

varnost, zaradi česar starši otroke raje pripeljejo v šolo (še posebno iz oddaljenih krajev, kot so Zgornje Jarše in Količevo). Kljub temu meniva, da bi tudi danes lahko veliko več otrok hodilo v šolo peš, kar bi bilo dobro tudi za njihovo zdravje.

3.8 PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA

Opažava, da danes večina otrok svoj prosti čas preživi doma za računalniki, telefoni itd. Zato sva v anketo vključili tudi vprašanje o načinu preživljanja prostega časa. Vprašanje je bilo odprtega tipa, zato so anketiranci navajali več različnih odgovorov.

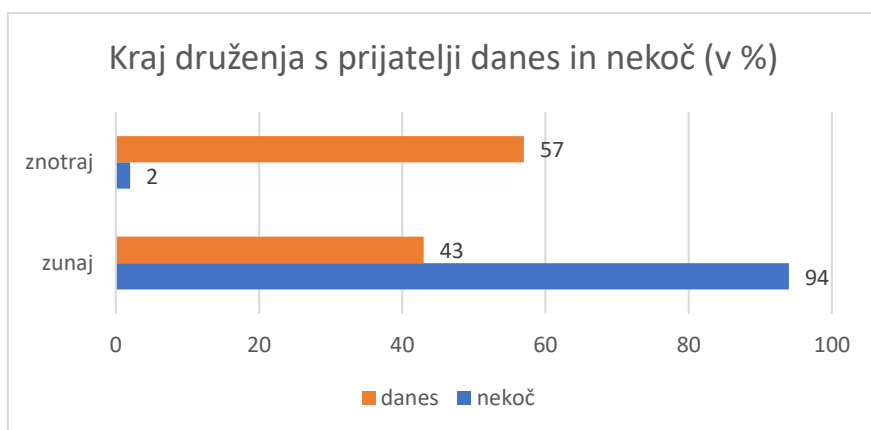

Ugotavljava, da se preživljanje prostega časa danes zelo razlikuje od tistega nekoč. Takrat niso imeli računalnikov, televizije in mobilnih telefonov, ki danes zapolnjujejo prosti čas 60 % učencem. Večino prostega časa so takrat porabili za druženje s prijatelji (43 %), plezanje po drevesih (40 %), popularno pa je bilo tudi zbiranje znamk (20 % odgovorov). Med tem ko so nekoč veliko plezali po drevesih (20 % odgovorov), se danes učenci ukvarjajo s športom (14 % odgovorov).

Slika 5:2 List iz albuma znamk dveh naših anketirank (Darija in Marija Prašnikar).

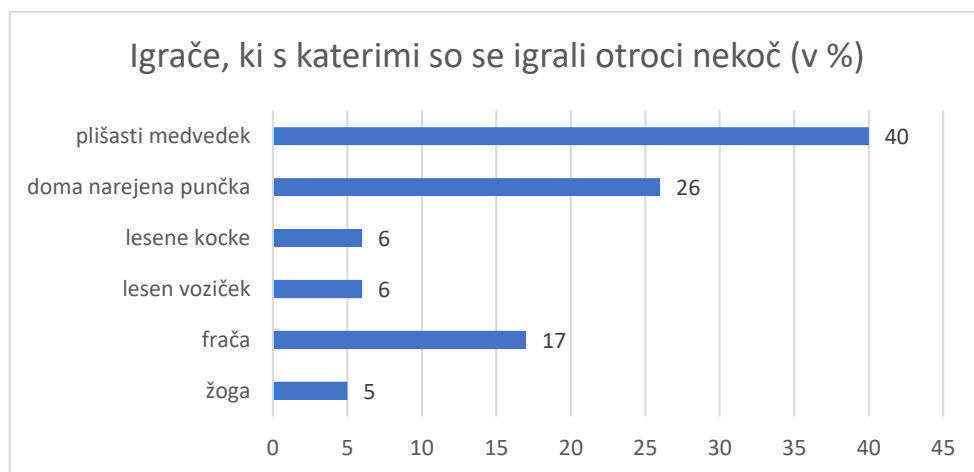
Kot smo videli, se je včasih večina otrok v svojem prostem času družila s prijatelji, danes pa se s prijatelji družijo manj otrok. Zanimalo naju je, ali so se s prijatelji družili zunaj ali v notranjosti stavb.

Ugotavlja, da se je kar 94 % starejših anketirancev v času svojega šolanja družilo s prijatelji zunaj hiše, danes pa je takšnih manj kot polovica (43 %). Danes se največ otrok s prijatelji igra znotraj stavb, kjer (po najinem mnenju) verjetno igrajo razne računalniške igre itd.

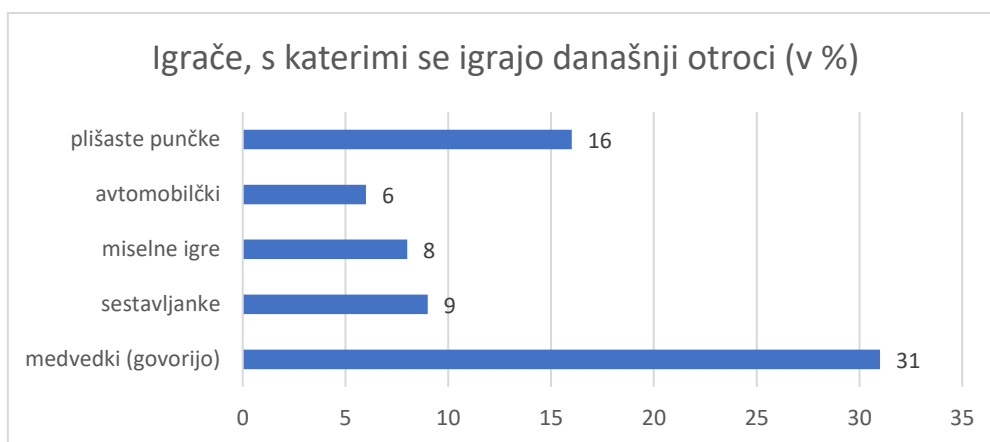
3.9 IGRAČE NEKOČ IN DANES

V otroštvu se otroci že od nekdaj radi igrajo z različnimi igračkami. Zanimalo naju je, s katerimi igračkami so se igrali nekoč in s katerimi se igrajo danes.

Odgovore babic in dedkov ter današnjih učencev je težko primerjati, ker se zelo razlikujejo. Igrače se odvisne tudi od spola, saj starši otrokom z igračkami privzgojajo družbeni spol oziroma družbene vloge. Kljub temu ugotavlja, da so se naše babice v času otroštva igrale najpogosteje s plišastimi medvedki (40 % odgovorov) in doma narejenimi punčkami (26 %). Igrače za dečke so bile verjetno frače. Oboji, dečki in deklice, so se igrali še z lesenimi kockami, lesenim vozičkom in žogo. Petrina družina še danes hrani babičinega medvedka (slika spodaj). Petra in člani njene družine se spominjajo, da je babica večkrat povedala, kako zelo je čuvala svoje igrače, saj jih ni imela veliko. Ko se ji je medvedk strgal, so ga zašili.

Današnji otroci se igrajo s sodobnimi igračkami, ki govorijo, pojejo itd. Poleg tega imajo radi plišaste punčke, miselne igre in sestavljanke, fantje pa tudi avtomobilčke.

Slika 6: Medvedka, s katerim se je igrala Petrina babica, so večkrat zašili.

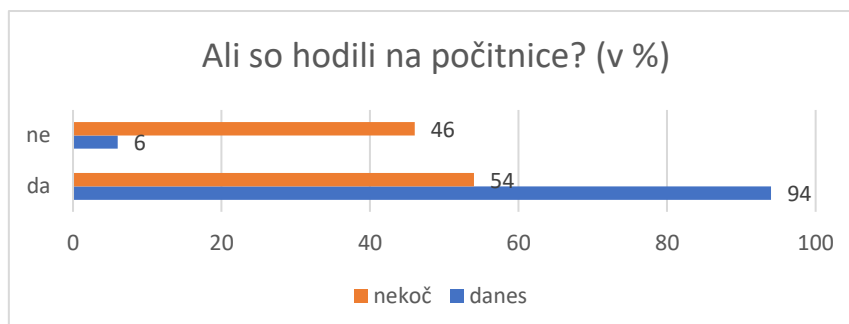

Slika 7: Primerjava plišastih igrač nekoč in danes: levo Petrin kužek, desno babičin medvedek.

Ugotovili sva, da so se igrače spremenile predvsem zaradi tehnološkega napredka. Večina otrok se je nekoč igrala s plišastimi medvedki in punčkami, ki so jih naredili sami ali njihovi starši. Današnji učenci so se v otroštvu igrali predvsem s plišastimi medvedki in punčkami, ki so imele razne funkcije, kot so jokanje, govorjenje itd. Razlog za to je tehnološki napredek v svetu igrač. Veliko mladih nam je povedalo tudi, da so bile njihove igrače drage in da so jih imeli veliko. Ker so nekoč večino igrač izdelali kar doma, so bile poceni, imeli pa so jih malo.

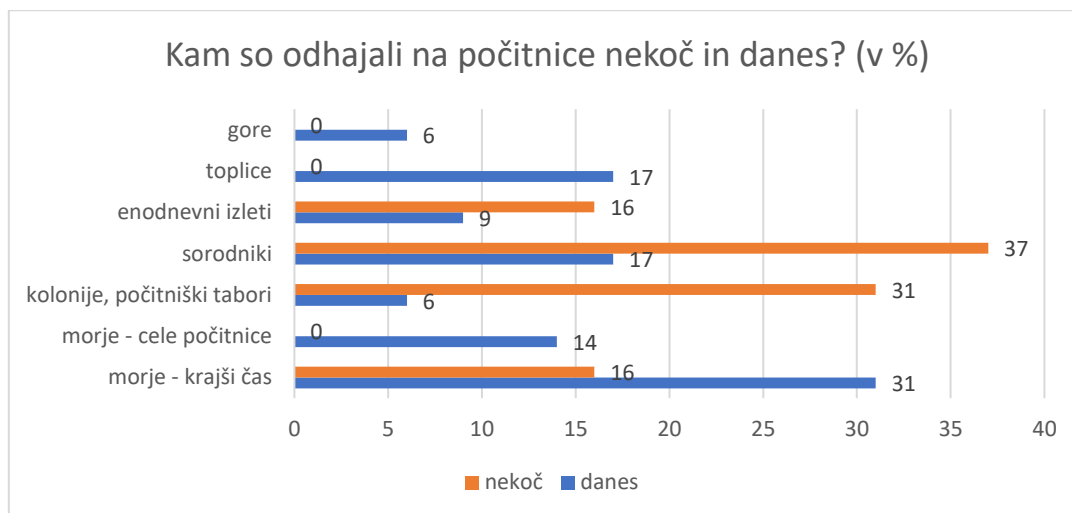
3.10 PREŽIVLJANJE POČITNIC

Najprej sva vsem anketirancem zastavili vprašanje, ali so na počitnice sploh hodili ali so jih preživljali doma.

Ugotavljava, da danes skoraj vsi otroci (94 %) odidejo na počitnice. Včasih je bil delež takih otrok manjši, saj je 46 % počitnice preživljalo doma.

Ugotavljava, da večina otrok danes preživlja počitnice na morju krajši čas - en do dva tedna (31 %). Kar nekaj otrok obišče svoje sorodnike (17 %), kjer prespijo nekaj noči. Najmanj pa se jih odpravi v gore (6 %) ali na počitniške taborne (6 %). Nekoč je največ otrok odšlo na počitnice k sorodnikom (37 %), veliko jih je odšlo tudi v kolonije (31 % tistih, ki so odhajali na počitnice). Na morje za teden dni ali več se je včasih odpravilo 16 % otrok, prav tako 16 % jih je odšlo na enodnevne izlete.

Ugotovili sva, da se počitnice v času naših babic in dedkov ter danes ne razlikujejo bistveno, le da je danes več možnosti za počitnikovanje. Nekoč je veliko otrok odšlo v kolonije, danes hodijo na počitniške taborne. Posamezniki danes grejo na počitnice tudi v hribe ali gore, kjer najamejo koč. Tega naši dedki in babice, vključeni v raziskavo, niso poznali. Ena izmed razlik je tudi ta, da se danes mladi na počitnice odpravijo za dalj časa. Bistvena razlika pa je v tem, da nekoč 46 % otrok sploh ni odhajalo na počitnice, kakor sva že omenili.

4 RAZPRAVA

4.1 SKLEPNE UGOTOVITVE

Babice in dedki so v šolo hodili pred 53 in več leti, zato ugotovitve veljajo za obdobje pred letom 1968. Naj povzameva nekaj ugotovitev glede na cilje raziskovalne naloge.

- **Kakšen je bil odnos učencev do učiteljev?**

Odnos do učiteljev se je v zadnjih 60 in več letih zelo spremenil. V času naših babic in dedkov so se učenci učiteljev bali (71 %), danes se jih boji 9 % učencev. Nekoč je 83 % učencev učitelje spoštovalo, danes pa jih 60 % meni, da učenci učiteljev ne spoštujejo. To se nama zdi čudno, saj jih je veliko dodalo, da kljub vsemu učitelji snov dobro razložijo in so prijazni. Nekaj učencev je menilo, da učenci danes učitelje ne spoštujejo, ampak se iz njih celo norčujejo. Meniva, da je za dobro znanje učencev potreben strog učitelj, saj se le pri takem učenci zares potrudijo. Seveda pa se morajo učitelji zaradi posameznih učencev, ki delajo nemir, ves čas ukvarjati z njimi. 14 % anektiranih učencev je povedalo, da jih moti, da se nekateri učitelji ves čas ukvarjajo z disciplino, namesto, da bi razlagali snov.

Zdi se nama, da je pri učencih to, da se posmehujejo učiteljem, zelo nevljudno in je odraz njihove nekultiviranosti in neolikanosti. Meniva, da bi morale mnenje in odnos do učiteljev temeljiti na tem, kako dobro nas znajo učno snov naučiti, to, da nam prisluhnejo, ko potrebujemo pomoč in da so prijazni,

ne pa, da jih učenci ne spoštujejo, čeprav imajo vse te lastnosti. Tukaj lahko vidimo eno največjih razlik šole nekoč in danes. Učenci v času naših babic in dedkov so učitelje spoštovali, čeprav so bili ti zelo strogi in so se jih celo bali.

- **Kakšne kazni so dajali učitelji?**

Odgovori današnjih učencev in odgovori naših babic in dedkov se bistveno razlikujejo. V času šolanja dedkov in babic bi učitelj v primeru, če učenec nima domače naloge, učenca s šibo udaril po prstih (48 % odgovorov). Kot sva brali v literaturi, bi bilo to danes nedopustno in bi učitelj zaradi takega ravnanja izgubil službo. Petina babic in dedkov je odgovorila, da bi morali 100-krat v zvezek napisati, da so bili brez domače naloge. Danes učitelji učencev ne kaznujejo več telesno, kar je odraz znanja iz razvojne psihologije in sedanjih predpisov. Zaradi napredka tehnologije se večino učiteljev zanaša na računalniški sistem eAsistent, kamor vpišejo, da je bil učenec brez domače naloge (37 % odgovorov). Kar nekaj učiteljev (34 %) pa domačih nalog ne pregleduje. Posamični odgovori so bili še, da morajo zapis o tem, da niso imeli naloge, dati staršem v podpis, da so s tem seznanjeni. Nekateri so odgovorili, da morajo nalogo narediti do naslednje ure ali da dobijo nezadostno oceno. Zadnje ni točno, saj učitelji zaradi *Pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja*⁹ tega ne ocenjujejo.

Kakor ugotavlja, so razlike v kaznovanju velike. Meniva, da je prav, da je telesno kaznovanje prepovedano. Koristna pa bi bila kakšna nenasilna kazen, ki bi učencem pomagala do boljšega obvladovanja učne snovi, kar je tudi namen domačih nalog. Ker pa nekateri učitelji pri tem niso zadosti strogi in dosledni, se nekateri učenci iz tega prav nič ne naučijo. Čeprav veva, da so danes novi časi in novi zakoni, meniva, da bi učenci morali dobiti vzgojne kazni, iz katerih bi se tudi kaj naučili. Predvsem bi se iz tega naučili nekaj koristnega v življenju, to je: kako živeti in spoštovati druge. Ljudska modrost pravi: »Za druge moraš živeti, če hočeš živeti zase.«

- **Kakšne ocene so imeli učenci in kako so jim bile pomembne? Kakšen je bil predmetnik?**

Prišli sva do ugotovitve, da je bilo nekoč tudi na področju ocenjevanja precej drugače. Učenci so imeli veliko slabše ocene, kot pa jih imamo danes. 71 % anketiranih babic in dedkov je odgovorilo, da so imeli povprečno oceno zadostno, ostali pa dobro. Danes ima 46 % učencev povprečno oceno odlično, 40 % pa prav dobro. Samo 14 % učencev ima danes povprečno oceno zadostno ali dobro. Razlogov za te razlike je gotovo več. V takratni šoli so bili učitelji strogi, na voljo niso imeli veliko pripomočkov, da bi učencem lažje razložili učno snov, kot pa jih imajo na voljo učitelji danes. Sklepava lahko tudi, da so učitelji imeli bolj stroge kriterije za ocenjevanje kot danes, česar pa ne moreva preveriti. Predvidevava tudi, da četudi so imeli učenci v času naših babic in dedkov slabše ocene, so se med seboj bolj spoštovali in bili prijaznejši drug do drugega. Da so jim (bile) ocene pomembne, je odgovorilo 83 % današnjih učencev in 60 % babic in dedkov.

- **Katere šolske potrebščine so potrebovali in kako so izgledale učilnice?**

V času šolanja babic in dedkov so imeli manj šolskih potrebščin, kot jih imamo danes. Imeli so le pisala, zvezek in učbenik, danes pa moramo poleg tega imeti za skoraj vsak predmet še delovne zvezke. V zadnjem času med obvezne šolske potrebščine spada tudi računalnik in še drugi tehnični pripomočki.

Izgled učilnic nekoč in danes se po prostornini in svetlobi bistveno ne razlikuje, bolj pa se razlikuje po opremljenosti. Sodobne učilnice so opremljene z elektronskimi pripomočki, ki učiteljem pomagajo, da lažje razložijo snov (zemljevidi, projektorji, računalniki). Takih pripomočkov je bilo pred 60 in več leti zelo malo ali pa jih sploh ni bilo, zato so imeli učitelji težje pogoje za delo kot danes, pouk pa je bil zato manj zanimiv. Tudi oprema za šport in rekreacijo se je zelo spremenila, saj imajo naše šole velike in dobro opremljene telovadnice, nekoč pa teh marsikje ni bilo in so telovadili kar v učilnicah, ob lepem vremenu pa so šli ven na sprehod ali rekreacijo.

---

⁹ Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli (12. člen), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV11583> (5. 1. 2021).

- **Ali so imeli veliko domače naloge?**

Večina babic in dedkov je odgovorila, da so imeli v šoli veliko domače naloge (83 %). Tudi večina današnjih učencev je odgovorila enako, vendar v precej manjšem deležu (58 %). Več kot 40 % današnjih učencev je menilo, da imajo malo domače naloge.

- **Kakšen je bil njihov urnik? Koliko let so se šolali? Koliko je bilo učencev v razredu?**

Pri analizi urnika leta 1950 in 2021 sva ugotovili, da so imeli učenci 5. razreda nekoč 29 ur pouka na teden, tudi ob sobotah, danes pa imamo 4 ure manj (25 ur) in proste sobote. **Enako število ur pouka** so imeli pri naslednjih predmetih: matematika, naravoslovje (prirodopis), družba (zemljepis) in likovna umetnost (risanje). Zgodovino so imeli dve uri, danes pa je zgodovina vključena v predmet družba. **Več ur pouka** so imeli iz slovenskega jezika in petja (po 1 uro več). Danes imamo več športne vzgoje (1 uro več). V šolskem letu 1949/1950 so imeli predmete, ki jih danes nimamo več: ruski jezik – 3 ure, srbohrvaški jezik – 2 uri). Danes pa imamo predmete, ki jih takrat ni bilo: angleščina (2 uri), gosposinjstvo in razredna ura (po 1 uro). Nekoč so ocenjevali tudi vedenje učencev.

- **Kako so prišli v šolo? Koliko časa so potrebovali, če so prišli peš?**

Ugotovili sva, da so skoraj vsi učenci (91 %) v času naših babic in dedkov v šolo prihajali peš, danes pa je takšnih samo dobra tretjina (34 %). 37 % učencev danes v šolo pripeljejo starši z avtomobili, 14 % pa jih pride s kolesom. Posamezniki se pripeljejo z avtobusom ali s skirojem. Tudi razdalja, ki so jo učenci prehodili do šole, je bila v času šolanja naših babic in dedkov precej večja kot danes. Danes v šolo prihajajo peš samo učenci, ki do šole potrebujejo do 15 minut hoje (takšnih je danes 83 % učencev, ki hodijo peš). Nekoč pa je več kot polovico otrok hodilo v šolo več kot pol ure, 43 % celo več kot 40 minut. Samo 23 % učencev, ki so hodili v šolo peš, so imeli do šole do 15 minut hoje. Meniva, da je razlog za te spremembe v tehnološkem napredku naše družbe. Vsaka družina ima danes vsaj en avto. Pomembna je tudi prometna varnost, ki se je zaradi večjega prometa poslabšala, zato starši otroke raje pripeljejo v šolo. Kljub temu meniva, da bi tudi danes lahko več otrok hodilo peš v šolo, kar bi bilo dobro tudi za njihovo zdravje in družabno življenje.

- **Kako so otroci preživljali prosti čas?**

Tehnološki napredek je opazen tudi pri preživljanju prostega časa. Nekoč niso imeli računalnikov, televizije in mobilnih telefonov, ki danes zapolnjujejo prosti čas učencem (60 % odgovorov). Večino prostega časa so takrat porabili za druženje s prijatelji (43 %), plezanje po drevesih (40 %), popularno je bilo tudi zbiranje znamk (20 % odgovorov). Med tem, ko so nekoč veliko plezali po drevesih (20 % odgovorov), se danes učenci ukvarjajo s športom (14 % odgovorov). Kljub tehnološkemu napredku meniva, da je za zdravje ljudi nujno ukvarjanje s športom ali rekreacijo. Poleg tega je ena večjih napak v življenju mladih, da se zapirajo vase, kar pušča posledice na njihovem socialnem življenju, pri njihovi psihosocialni podpori in s tem na mentalnem zdravju mladih.

Ugotovili sva še, da se je kar 94 % starejših anketirancev v času svojega šolanja družilo s prijatelji zunaj hiše, danes pa je takšnih manj kot polovico (43 %), največ otrok se danes s prijatelji igra znotraj stavb. Meniva, da je to zaradi dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo, saj verjetno igrajo razne računalniške igre ipd., nekoč pa so se lovili in skrivali v okolici hiš. Meniva, da bi se morali učenci danes več družiti pri športu in rekreaciji, na sprehodih ali teku v naravi. Tako bi združili zabavno s koristnim in s tem okrepili svoje fizično in duševno zdravje.

Ko sva primerjali **igrače v otroštvu** naših babic in dedkov ter današnjih učencev, sva ugotovili, da se zelo razlikujejo. Čeprav so igrače odvisne tudi od spola, lahko zaključiva, da je tehnološki napredek opazen tudi na tem področju. Igrače v času otroštva naših babic so bili pogosto plišasti medvedki (40 % odgovorov) in doma narejene punčke (26 %), danes pa imajo podobne igrače še razne funkcije, npr. jočejo, pojejo, govorijo itd. Fantovske igrače nekoč so bile frače, lesene kocke in žoga, danes pa so to avtomobilčki vseh vrst in prav tako s številnimi funkcijami (daljinsko vodenje itd.). Razlika je tudi v količini igrač. Nekoč so jih otroci imeli malo, zato so zanje zelo lepo skrbeli in jih popravljali, če so se pokvarile. Danes pa imajo otroci igrač na pretek. Meniva, da bi bile igrače bolj cenjene, otroci pa bolj

ustvarjalni, če starši otrokom ne bi kupovali toliko igrač. S tem se otroci razvadijo in se navadijo na materialne dobrine, ki jim potem v življenju pomenijo največ, ne pa prijateljstvo, sreča in zdravje.

Ugotavljava, da večina otrok danes preživlja **počitnice** na morju za krajši čas (en do dva tedna - 31 %). Kar nekaj otrok obišče svoje sorodnike (17 %), kjer prespijo nekaj noči. Najmanj pa se jih odpravi v gore (6 %) ali na počitniške tabore (6 %). Nekoč je največ otrok odšlo na počitnice k sorodnikom (37 %), veliko jih je odšlo tudi v kolonije (31 % tistih, ki so odhajali na počitnice). Na morje za teden ali več se je včasih odpravilo 16 % otrok, enak delež jih je odšlo na enodnevne izlete. Ugotovili sva, da se počitnice v času naših babic in dedkov ter danes ne razlikujejo bistveno, le da je danes več možnosti za počitnikovanje. Nekoč so veliko hodili v kolonije, danes hodijo na počitniške tabore. Ena od razlik je, da se danes mladi na počitnice odpravijo za dalj časa. Bistvena razlika pa je v tem, da nekoč 46 % otrok sploh ni odhajalo na počitnice.

4.2 PREVERJANJE HIPOTEZ

Hipoteza 1 je bila: Šolanje se je od časa naših babic in dedkov spremenilo glede šolskih potrebščin, načina prihoda v šolo, šolskih kazni in odnosa do učiteljev. Spremenilo se je tudi preživljanje prostega časa (manj se družimo s sovrstniki zunaj hiš) in preživljanja počitnic. Razlog za spremembe je v veliki meri v tehnološkem napredku in dvigu življenjskega standarda, razen odnosa do učiteljev, ki se je spremenil zaradi uveljavljanja oziroma nerazumevanja človekovih pravic.

Hipoteza se je v celoti potrdila. Meniva, da se je odnos do učiteljev spremenil tudi zato, ker nekateri uveljavljajo samo človekove pravice, pozabljajo pa na dolžnosti, ki iz njih izhajajo. Poleg tega se je spremenil tudi način vzgoje, ki včasih zaide v preveč permissivno smer. Marsikateri starši otrokom dovolijo vse oziroma jim ne znajo postaviti omejitev, jim privzgojiti občutka dolžnosti in jih navaditi na spoštovanje družbenih pravil.

Hipoteza 2 je bila: Šolanje se od časa naših babic in dedkov ni spremenilo na področju ocenjevanja, domačih nalog, predmetnika in števila ur pouka.

Hipoteza se ni potrdila. Ugotovili sva, da so imeli nekoč veliko slabše ocene kot danes. 71 % anketiranih babic in dedkov je odgovorilo, da so imeli povprečno oceno zadostno, ostali pa dobro. Danes ima 46 % učencev povprečno oceno odlično, 40 % pa prav dobro.

Večina starejših in mlajših anketirancev je menila, da so imeli veliko domačih nalog, le da je bil delež teh pri naših babicah in dedkih precej večji. 40 % današnjih učencev je namreč menilo ravno obratno, da imajo domačih nalog malo.

V primerjavi urnikov približno enako starih učencev iz leta 1950 in 2021 sva ugotovili, da so imeli leta 1950 nekaj predmetov, ki jih danes nimamo (srbohrvaški jezik, ruščina, ocenjevali so tudi vedenje), danes pa imajo učenci gospodinjstvo in angleščino, tega pa takrat niso imeli. Leta 1950 so imeli na teden 29 ur pouka, tudi ob sobotah, danes imajo 25 ur pouka na teden, sobote pa imamo proste.

5 ZAKLJUČEK

Meniva, da je najina raziskovalna naloga dosegla svoj namen in da sva z njo odgovorili na zastavljeni cilj: primerjati šolo in prosti čas nekoč in danes. S tem sva se seznanili z načinom šolanja in življenja pred 60 in več leti. Čeprav to ni prav dolgo obdobje, pa opazava kar veliko sprememb. Veliko sprememb je povzročil hiter tehnološki razvoj, ki je prinesel spremembe v opremljenosti učilnic, načinu pouka, pa tudi v medsebojni komunikaciji in preživljanju prostega časa. Šola na daljavo, ki je tako značilna za lansko in letošnje šolsko leto, pred 60. leti ne bi bila mogoča.

Pridobili sva tudi metodološke izkušnje o tem, kako izpeljati raziskavo in izdelati raziskovalno nalogo. Če bi delali nalogo še enkrat, bi bil najin anketni vprašalnik precej drugačen.

Čeprav sva zastavljene cilje dosegli, pa bi na tem področju lahko še veliko raziskovali. Zanimivo bi bilo raziskavo razširiti z intervjuji, v katerih bi predstavili celotno življenje učencev nekoč in ga primerjali z današnjim. Lahko pa bi npr. podrobneje raziskali in primerjali šolske sisteme, šolske dokumente, šolske fotografije in podobno. Ker sva se ob izdelavi raziskovalne naloge tudi kar precej zabavali in ker sva prišli do zanimivih podatkov, obstaja možnost, da raziskavo nekoč tudi nadaljujemo.

6 LITERATURA IN VIRI

Literatura:

- Jože Ciperle, Andrej Vovko: Šolstvo na Slovenskem skozi stoletja. Ljubljana, Slovenski šolski muzej, 1987, str. 95-96.
- Lena Oberwalder Zupanc, Nea Podbevšek: Kako so otroci pred pol stoletja preživljali počitnice? Zgodbe z osnovnošolskih počitnic naših starih staršev, raziskovalna naloga. Domžale, OŠ Rodica, 2019.
- Veliki slovar tujk, urednik Miloš Tavzes. Ljubljana, Cankarjeva založba, 2006, str. 873.

Elektronsko dostopna literatura:

- Lina Čater in Neža Ivanuš: Primerjava pasivnega in aktivnega preživljanja prostega časa med učenci naše šole, Mestna občina Celje, Komisija Mladi za Celje, 2014, str.8 in 9., <https://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4201403421.pdf> (5. 1. 2021).
- Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV11583> (5. 1. 2021).
- Smiljan Kuhar: Šola nekoč in danes, Sobota info, 1. 9. 2011, <https://sobotainfo.com/novica/lokalno/sola-nekoc-danes/13238> (5. 1. 2021).

Viri:

- 35 anket učenk in učencev 6. do 9. razreda OŠ Rodica,
- 35 anket babic in dedkov, starih več kot 60 let.

7 PRILOGA

7.1 ANKETA O ŠOLI IN PREŽIVLJANJU PROSTEGA ČASA NEKOČ

Spol: Ž / M

Leto rojstva:.....

1. ŠOLANJE

Koliko ur približno na dan ste imeli pouk? .....

Koliko let je trajalo šolanje?
.....

Koliko vas je bilo v razredu? .....

Kakšni pa so bili učitelji? Ste se jih bali in jih spoštovali?
.....

So vas učitelji kaznovali že ob najmanjših prekrških? (obkrožite) DA NE

Kako so vas učitelji kaznovali, če ste pozabili domačo nalogo?
.....

So se šolski predmeti vezali na vsakdanje življenje? (obkrožite) DA NE

Ste imeli veliko domače naloge? (obkrožite) DA NE

Ste imeli ocene? (obkrožite) DA NE

So vam bile ocene pomembne? (obkrožite) DA NE

Kakšne so bile vaše povprečne ocene? (obkrožite) 5 4 3 2 1

Katere potrebščine ste potrebovali v šoli?
.....

Kako je izgledala vaša učilnica?
.....
.....

Kako ste prišli do šole (npr. peš, s kolesom, z avtom...)? Koliko časa ste morali hoditi do šole?
.....

Ali ste imeli organiziran prevoz v šolo? (obkrožite) DA NE

Ali ste imeli v šoli organizirano malico ali ste jo nosili od doma? ORGANIZIRANA OD DOMA

Ste se bolj posvečali delu doma ali šoli? (obkrožite) DELU DOMA ŠOLI

So se vaši starši zanimali za vaše šolsko delo in ocene? (obkrožite) DA NE

Kakšno mnenje imate o šolanju na daljavo? Menite, da je otrokom šolanje na daljavo lažje?
.....

2. PROSTI ČAS

Kaj ste počeli v svojem prostem času?
.....

Če ste imeli doma televizijo, kaj ste po navadi gledali?
.....

Ali ste se s prijatelji igrali zunaj ali v hiši? (obkrožite) ZUNAJ ZNOTRAJ

Ali ste se z družino kdaj igrali družabne igre in se družili? DA NE

Katere igre ste se v vašem otroštvu največ igrali?
.....

Kakšne igrače ste imeli? Ali ste jih naredili sami?
.....

Ali ste hodili na počitnice? (obkrožite) DA NE Če ste, kam?
.....

Kakšno mnenje imate o preživljanju prostega časa današnje mladine?
.....

7.2 ANKETA O ŠOLI IN PREŽIVLJANJU PROSTEGA ČASA DANES

Spol: Ž / M   Razred: .....

1. ŠOLA

Kakšna je vaša povprečna ocena? (*obkrožite*)   5   4   3   2   1

So vam ocene pomembne? (*obkrožite*)   DA   NE

Koliko vas je v razredu? .....

Približno koliko ur pouka imate na dan? .....

Imate veliko domače naloge? (*obkrožite*)   DA   NE

Kakšni so danes učitelji? Se jih bojite, jih spoštujete?

.....

Kako vas učitelji kaznujejo, če na primer pozabite domačo nalogo?

.....

Kako po navadi pridete do šole (peš, s kolesom...) ter koliko časa morate hoditi do šole?

.....

Imate organiziran prevoz do šole? (*obkrožite*)   DA   NE

Kako izgleda vaša učilnica?

.....

Katere potrebščine potrebujete? .....

Imate v šoli organizirano malico? (*obkrožite*)   DA   NE

Kaj si mislite o šoli nekoč, glede na to da so vsi peš hodili v šolo, niso imeli toliko zvezkov, da bi se lahko učili, ... Bi živeli v tistem času?

.....

.....

2. PROSTI ČAS

Kaj počnete v svojem prostem času? Ste veliko za telefoni, računalniki in televizijami?

.....

Če imate doma televizijo, kaj najraje gledate?

.....

Ali se s prijatelji po navadi družite zunaj ali notri? (*obkrožite*)   ZUNAJ   ZNOTRAJ

Katere igre se igrate oziroma ste se največ igrali v vašem otroštvu?

.....

Ali se z družino kdaj igrate družabne igre in se družite?   DA   NE

S kakšnimi igračami ste se igrali, ko ste bili majhni?

.....

Ali hodite na počitnice?   DA   NE   Če da, kam?

.....